

pod red. J. Michalewicza,

Wstęp z: Inwentarz akt wydziałów i studiów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1850-1939 (1954),
Kraków 1997, s. 315-322.

KRZYSZTOFA MICHALEWSKA

STUDIUM PEDAGOGICZNE UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO (1921 – 1952)

I. Zarys ustroju studium i organizacja nauczania. Kancelaria i opis zespołu

I. 1. Zarys ustroju studium i organizacja nauczania

Koncepcja utworzenia w Uniwersytecie Jagiellońskim odrębnego studium pedagogicznego powstała pod koniec 1919 r. Akcję poprzedziła dyskusja nad rolą i zadaniami uczelni, a zwłaszcza jej Wydziału Filozoficznego, w kształceniu nauczycieli dla potrzeb rozbudowującego się szkolnictwa średniego odradzającej się Polski. Tradycja uniwersytecka w tym zakresie sięgała czasów najodleglejszych. Wspomnieć należy o szkołach Komisji Edukacji Narodowej w Koronie (1783–1794), jak również o szkolnictwie Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815–1846)¹. W XIX w. absolwenci Wydziału Filozoficznego otrzymywali wykształcenie teoretyczne w obranej przez siebie dziedzinie, a kwalifikacje zawodowe zdobywali podczas praktyki nauczycielskiej². Braki w przygotowaniu pedagogicznym i dydaktycznym kandydatów na nauczycieli szkół średnich były stale podnoszone w kręgach oświatowych Galicji³. Mówiono o tym na zjazdach i konferencjach (zwłaszcza po 1905 r.) poświęconych sprawie reformy szkolnictwa średniego, zmierzającej do podniesienia poziomu nauczania, unarodowienia

¹ H. Barycz, *Uniwersytet Jagielloński w życiu narodu polskiego*, Kraków, 1964, s. 67; R. Dutkova, *Uniwersytet Jagielloński a szkolnictwo średnie w XIX w. (1801–1914)*, Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych, T. XXVII (1881); S. Baścik, *Dzieje pedagogiki w Uniwersytecie Jagiellońskim*, [w:] *Studia z dziejów Wydziału Filozoficzno-Historycznego UJ*, Kraków 1967 s. 407–436. R. Dutkova, *Studium Pedagogiczne Uniwersytetu Jagiellońskiego 1921–1952*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy”, R. 11: 1968 r., s. 444–469; L. Pawłowski, *Dwuletni Kurs Pedagogiczny przy Wydziale Filozoficznym UJ*, „Ruch Pedagogiczny”, R. 16: 1929, s. 115–118; K. Michalewska, *Studium Pedagogiczne Uniwersytetu Jagiellońskiego 1921–1952. Zarys dziejów i organizacja studiów*, [w:] *Tradycja i wyzwanie. Księga pamiątkowa na 75-lecie założenia Studium Pedagogicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 1996, s. 55–70.

² K. Twardowski, *Przepisy egzaminacyjne dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich*, Lwów 1911.

³ R. Dutkova, *Studium Pedagogiczne...*, s. 444 i nn.

i unowocześnienia szkoły galicyjskiej. Sprawa ta odbiła się głośnym echem w prasie, a zwłaszcza na łamach miesięcznika „Muzeum”, organu Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych. Działacze oświatowi i nauczyciele, a także niektórzy profesorowie i docenci prywatni UJ, zainteresowani tą problematyką, postulowali przeprowadzenie niezbędnych reform w dziedzinie kształcenia kandydatów do zawodu nauczycielskiego, szczególnie przez podniesienie ich kwalifikacji pedagogiczno-dydaktycznych⁴. Powołane w latach 1915–1919 uniwersytety: warszawski, poznański i wileński posiadały katedry pedagogiki, psychologii doświadczalnej oraz psychologii pedagogicznej. Zmobilizowało to Wydział Filozoficzny UJ w jesieni 1919 r. do podjęcia starań zmierzających do utworzenia studium pedagogicznego, mimo braku katedr: pedagogiki, psychologii pedagogicznej oraz historii wychowania i oświaty.

Nową koncepcję rozwiązania tego problemu, sformułowano w memoriale Rady Wydziału Filozoficznego z 22 XI 1919 r.⁵ Zarysowujące się już na samym początku rozbieżności, co do profilu, programu i zadań planowanego Studium Pedagogicznego, sprawiły, że dopiero kolejna wersja projektu ogłoszona przez Komisję Pedagogiczną wydziału 21 VI 1920 r. umożliwiła, po uzyskaniu wstępnej aprobaty Ministerstwa WRiOP 5 XI 1920 r.⁶, rozpoczęcie prac nad organizacją nowej placówki. Studium Pedagogiczne UJ, na razie bez oficjalnego statutu, zainaugurowało swoją działalność 6 XI 1921 r.

Prowizorium organizacyjne, tak w zakresie programu jak i budżetu, przeciągnęło się do końca roku akad. 1921/22. W dniu 22 XI 1922 r. dokonano wyboru pierwszego dyrektora studium na trzyletnią kadencję. Został nim Władysław Heinrich, który piastował ten urząd nieprzerwanie aż do przejścia na emeryturę w 1951 r. Piątego maja 1922 r. uchwalono natomiast projekt statutu studium, który po zatwierdzeniu przez ministerstwo 7 VIII 1922 r. wszedł w życie od początku roku akad. 1922/23⁷.

Statut studium był rezultatem kompromisu między reprezentowaną przez W. Heinricha koncepcją daleko posuniętej autonomii, a w perspektywie samodzielności studium, a umiarkowanym stanowiskiem większości członków Rady Wydziału Filozoficznego, którzy nalegali na ścisłą więź studium z wydziałem. W statucie starano się pogodzić te dwie orientacje, akcentując jako równorzędne *pedagogiczne kształcenie kandydatów na nauczycieli szkół średnich*, jak i *pielęgnowanie nauk pedagogicznych i dydaktycznych*. W praktyce, to ostatnie zadanie studium mogło być realizowane tylko ubocznie, główny bowiem ciężar pracy w tej dziedzinie przejęły utworzone w latach 1927–1928 katedry pedagogiki i psycho-

⁴ S. Konarski, *Lopuszański Tadeusz Jan Paweł*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XVIII, s. 419–421.

⁵ Arch. UJ, syg. WF II 183.

⁶ Arch. UJ, SP 4: pismo Wydziału Filozoficznego do Ministerstwa WRiOP z 13 XII 1920 r.

⁷ *Statut Studium Pedagogicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie*, [w:] *Dziennik Urzędowy Min. WRiOP*, R. 1922, nr 26, poz. 290.

logii pedagogicznej, Wydziału Filozoficznego, ściśle zresztą współpracujące ze studium⁸.

Ustępstwem natomiast wobec postulatów większości było organizacyjne usytuowanie Studium Pedagogicznego. Stanowiąc część Wydziału Filozoficznego, podobnie jak utworzone później Studium Farmaceutyczne i Studium Słowiańskie, otrzymało uprawnienia samorządowe, utrwalone później w odpowiednich postanowieniach statutu uniwersytetu z 1925 r. oraz w regulaminie Wydziału Filozoficznego z 25 VI 1929 r. *Nie naruszając zakresu działania dziekana i Rady Wydziału* studium miało pozostawać pod zarządem dyrektora wybieranego spośród członków Rady Wydziału na okres trzech lat. Każdorazowy wybór musiał być zatwierdzony przez ministerstwo. Ogólny nadzór nad studium sprawowała Komisja Studium Pedagogicznego powoływana, w myśl zaleceń statutu, spośród *wykladających na studium*⁹. Członkami komisji mogli być nauczyciele szkół średnich, ale w praktyce byli nimi wyłącznie profesorowie i docenci Wydziału Filozoficznego, często nie prowadzący w studium zajęć dydaktycznych¹⁰.

Podział obowiązków i zakres kompetencji między tymi dwoma organami (wydział, studium) określono w statucie tylko w ogólnych zarysach, pozostawiając świadomie szeroki margines dla ich swobodnej interpretacji. Komisja studium miała być organem opiniotwórczym i wnioskodawczym w sprawach powoływania i obsady katedr oraz zakładów, ustalania programu nauczania i terminu egzaminów. Otrzymała więc uprawnienia ośrodka koordynującego i inspirującego całokształt poczynań w dziedzinie nauk pedagogicznych i psychologicznych. Podobnej ewolucji ulegała pozycja dyrektora studium. Według statutu stanowisko to miało niewielkie prerogatywy: przewodniczenie obradom komisji i przedkładanie jej wniosków Radzie Wydziału, reprezentowanie interesów studium wobec władz akademickich, przyjmowanie, w porozumieniu z dziekanem słuchaczy oraz prowadzenie ewidencji toku ich studiów i egzaminów¹¹. Dzięki energii i inicjatywie W. Heinricha, urząd dyrektora studium uzyskał rozległe kompetencje w sprawach administracyjnych, programowych, organizacji toku nauczania, regulaminu egzaminów, doboru wykładowców itp.

W pierwszym roku działania (1921/22) Studium Pedagogicznego wypracowano jego strukturę organizacyjną. Było ono kursem usystematyzowanych i powiązanych w jedną całość wykładów i ćwiczeń z zakresu podstawowych dyscyplin pedagogicznych oraz dydaktyki poszczególnych przedmiotów. Z upływem lat doskonalono jedynie i wzbogacano program nowymi zajęciami. Wzrastała ilość wykładów i hospitacji dydaktycznych od 9 zajęć w roku akad. 1921/22

⁸ Arch. UJ, syg. S II 619: nominacja S. Szumana 16 X 1928 r. na profesora nadzwyczajnego psychologii pedagogicznej; nominacja Z. Mysłakowskiego 30 IV 1927 r. na profesora nadzwyczajnego pedagogiki.

⁹ Statut Studium pedagogicznego..., §§ 2, 3, 5.

¹⁰ R. Dutkowska, *Studium Pedagogiczne...*, s. 452–457.

¹¹ Statut Studium Pedagogicznego..., § 4.

do 14 w roku akad. 1938/39. Obok zajęć traktujących o podstawowych przedmiotach nauczania w szkole średniej wprowadzano również dydaktykę nauczania początkowego i pedagogikę. Zajęcia te przeznaczone były tylko dla tych słuchaczy i absolwentów Wydziału Filozoficznego, którzy po ukończeniu studiów zamierzali poświęcić się pracy nauczycielskiej w szkołach średnich. Studium oferowało więc zajęcia nadobowiązkowe; było formą uzupełnienia wiedzy teoretycznej, zawodowym przygotowaniem od pracy pedagogicznej w szkolnictwie średnim¹². Realizację tego ambitnego programu utrudniał jednak fakt, że studium dysponując tylko skromnym, wydzielonym z budżetu Wydziału Filozoficznego funduszem, nie posiadało ani własnego personelu naukowego, ani też zorganizowanych zakładów badawczych. Utworzone w latach 1927–1928 katedry pedagogiki, psychologii pedagogicznej oraz założona w 1945 r. Przychodnia Pedologiczna (później: Poradnia Wychowawczo-Lecznicza), a 18 II 1946 r. Seminarium Pedagogiki Dorosłych oraz Seminarium Oświaty i Kultury Dorosłych nie weszły w skład studium. W praktyce wiązały je ze studiem: polityka personalna, wspólna biblioteka, koordynacja niektórych zajęć itp.

Zajęcia prowadzone na studium obejmowały w roku akad. 1937/38: wykłady z 13 przedmiotów ogólnych, 14 zajęć poświęconych dydaktyce oraz 2 ćwiczenia z przedmiotów pomocniczych. Wykłady i ćwiczenia powierzono profesorom i docentom różnych wydziałów: filozoficznego, prawa, lekarskiego. Zajęcia zlecane, głównie z zakresu dydaktyki, prowadzili wybitni fachowcy, doświadczeni nauczyciele krakowskich szkół średnich¹³. Zorganizowane w 1926 r. studia pedagogiczne¹⁴ starano się powiązać z rozkładem zajęć na studium. Studenci drugiego, trzeciego i czwartego roku pedagogiki uczęszczali na niektóre wykłady studium, co w znacznym stopniu ułatwiało koordynację toku nauczania na tych kierunkach.

Zapowiedź reform organizacyjno-programowych¹⁵ zawarta w statucie, oraz próby ich realizacji podejmowane w latach 1931–1936, nie zostały uwieńczone sukcesem. Nie dokonano kodyfikacji przepisów dotyczących warunków przyjęcia, porządku nauk i regulacji egzaminów. Oddając decyzję w tych sprawach w ręce dyrekcji i Komisji Pedagogicznej, liczono niewątpliwie na usamodzielnienie się i emancypację studium wobec Wydziału Filozoficznego, ale widziano także trudności w skorelowaniu uzupełniającej formy kształcenia prowadzonej w studium z obowiązującym na wydziale systemem nauczania, zreformowanym zresztą w 1926 r. (studia magisterskie).

¹² Arch. UJ, syg. SP 4: pismo niedatowane (ok. 1936) pt. *Studium Pedagogiczne*.

¹³ Arch. UJ, syg. 11, 12. R. Dutkowska, *Studium Pedagogiczne...*, s. 454–457.

¹⁴ Rozporządzenie Min. WRiOP z 2 V 1926 r. w sprawie programu studiów i egzaminów pedagogiki na stopień magistra — zob. *Dziennik Urzędowy Min. WRiOP*, R. 1926, nr 8, poz. 81; zob. także: A. Ostrowski, *Zbiór przepisów o szkolnictwie akademickim*, Lwów, Warszawa 1938, s. 260–262.

¹⁵ Arch. UJ, syg. SP 4, WF II 183: korespondencja dyrektora Studium Pedagogicznego z ministerstwem oraz projekty nowego statutu.

Studium Pedagogiczne miało być swego rodzaju studium uzupełniającym przeznaczonym dla absolwentów Wydziału Filozoficznego. Od początku zdecydowano się przyjmować na studium słuchaczy, *którzy ukończyli pełne trzy lata studiów naukowych w zakresie swego przedmiotu i wykażą się przynajmniej jednym seminarium (proseminarium) lub ćwiczeniem laboratoryjnym z zakresu przedmiotu, którego dydaktykę chcą studiować*. Wymagania te uzupełniono od roku akad. 1929/30 obowiązkiem przedłożenia przy wpisie świadectw złożenia egzaminu z psychologii ogólnej. Po wprowadzeniu systemu magisterskiego (r. akad. 1926/27) warunkiem przyjęcia na studium było uprzednie złożenie wszystkich tzw. cząstkowych egzaminów magisterskich, poprzedzających egzamin końcowy. Po 1945 r. uchwałą Rady Wydziału i Komisji Pedagogicznej złagodowano nieco te wymagania, uzależniając przyjęcie na studia od złożenia egzaminu z psychologii ogólnej oraz przedłożenia świadectw egzaminacyjnych z podstawowych przedmiotów magisterium, które w przyszłości ma uzyskać kandydat¹⁶.

Jednoroczny cykl wykładów, ćwiczeń i hospitacji, o łącznym wymiarze 40 godzin, kończył się na studium komisyjnym egzaminem ustnym z przedmiotów ogólnych — w latach 1922–1926 z psychologii pedagogicznej, higieny, wychowania fizycznego, ustawodawstwa szkolnego; od 1927 r. — dodatkowo z pedagogiki; po 1927 r. — z historii wychowania i organizacji szkolnictwa. Warunkiem dopuszczenia do egzaminów końcowych było otrzymanie *noty z dydaktyki*, którą wykładowcy odnośnych przedmiotów wystawiali na podstawie całorocznej pracy studenta. W latach 1921–1952 w zajęciach Studium Pedagogicznego brało udział ok. 4500 słuchaczy, spośród których świadectwa końcowe otrzymało ponad 2000 osób¹⁷.

W opinii młodzieży czynnikiem podnoszącym atrakcyjność Studium Pedagogicznego były przywileje, jakie jego absolwenci otrzymywali podczas starań o państwowy dyplom nauczycielski. Program i zakres egzaminów na studium pokrywały się niemal dokładnie z wymaganiami tzw. egzaminu pedagogicznego (rozporządzenie WRiOP z 1921 r.). Instrukcją ministerialną z 5 IX 1928 r. zwalniano więc dyplomowanych absolwentów studium, dopuszczonych do egzaminów przed Komisją Egzaminów Państwowych na Nauczycieli Szkół Średnich, od obowiązku składania egzaminów z tych przedmiotów, z których noty mieli na świadectwach. Jeszcze dalej poszło w tych ulgach rozporządzenie Ministerstwa WRiOP z 6 VI 1936 r. zezwalające na odbywanie egzaminów częściowych¹⁸. Absolwenci Wydziału Filozoficznego, po przedłożeniu w KEPN świadectwa ukończenia studium oraz dyplomu magisterskiego otrzymali dyplom nauczyciela szkół średnich. Tylko w przypadku braku na świadectwie studium

¹⁶ Arch. UJ, syg. SP 14: ogłoszenia o warunkach wpisów.

¹⁷ Obliczono na podstawie niekompletnych materiałów — Arch. UJ, syg. SP 5: sprawozdania z działalności studium.; Tamże, syg. SP 15, 16: wykaz studentów; U. Perkowska: *Studia i kursy zawodowe na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1868/69–1938/39*, s. 61–63.

¹⁸ Arch. UJ, syg. SP 26: instrukcja ministerialna z 5 IX 1928 r.; ogłoszenie dyrektora studium z 20 I 1937 r.

ocen z historii wychowania (przedmiotu fakultatywnego), należało go uzupełnić dodatkowym egzaminem. Więż między Studium Pedagogicznym a KEPN utrwał nadto fakt, że kancelarie obydwu tych instytucji mieściły się w jednym lokalu i były obsługiwane przez tego samego urzędnika.

Pozytywny dorobek siedmioletniej pracy Studium Pedagogicznego skłonił Ministerstwo WRiOP do wykorzystania jego doświadczeń organizacyjnych i dydaktycznych, dla uruchomienia od początku roku akad. 1928/29 *Dwulettnich Kursów dla nauczycieli przedmiotów pedagogicznych w zakładach kształcenia nauczycieli*. Ramowy projekt statutu kursu został uchwalony 26 VI 1928 r. przez Radę Wydziału Filozoficznego na wniosek W. Heinricha, a następnie 20 VII t.r. zatwierdzony przez ministerstwo. Kurs miał być częścią składową Studium Pedagogicznego, przy pewnej jednak odrębności organizacyjnej. Podkreślało ją ustanowienie osobnej władzy zwierzchniej w postaci trzyosobowego kuratorium kursu w osobach dyrektora studium, kuratora Okręgu Szkolnego Krakowskiego i kierownika Katedry Pedagogiki. W ich rękach spoczywał ogólny nadzór nad działalnością kursu, zarówno w sprawach administracyjnych jak i dydaktycznych. Mieli oni czuwać nad praktykami szkolnymi, indywidualnym programem nauczania poszczególnych stypendystów, utrzymaniem łączności z ministerstwem i okręgami szkolnymi itp.¹⁹

Dwuletni Kurs Pedagogiczny rozpoczął działalność w roku akad. 1928/29, szkoląc na dwóch dwulettnich turnusach (1928/29–1929/30 i 1930/31–1931/32) 99 osób²⁰. Byli to przeważnie czynni nauczyciele szkół średnich, urlopowani przez kuratorium szkolne lub kierowani na studia jako stypendyści Ministerstwa WRiOP. Warunkiem przyjęcia na kurs było ukończenie studiów uniwersyteckich uzupełnione złożeniem egzaminu nauczycielskiego lub posiadanie doktoratu, względnie magisterium. W myśl regulaminu Kursu Pedagogicznego UJ z 2 X 1928 r., studenci zobowiązani byli w ciągu dwóch lat do uczęszczania na wykłady i ćwiczenia przewidziane programem specjalizacji pedagogicznej oraz na organizowane dla nich prelekcje i seminaria, głównie z zakresu metodyki nauczania, dydaktyki, psychologii patologicznej itd. Zakładając, że znakomita większość studentów posiadała niepełne wykształcenie wyższe, traktowano ich udział w zajęciach jako część składową normalnych studiów uniwersyteckich z zakresu pedagogiki, umożliwiając im uzyskanie stopnia magisterskiego. Dyplom ten uzyskiwali wraz ze świadectwem ukończenia Studium Pedagogicznego²¹.

Studium Pedagogiczne wznowiło swą działalność w 1945 r., w ramach wydziału, na tych samych zasadach organizacyjnych co w okresie przedwojennym i ponownie pod kierunkiem prof. W. Heinricha. Już w pierwszych latach zaznaczyły się w pracach studium pewne zjawiska ujemne. Przede wszystkim

¹⁹ Arch. UJ, syg. SP 43: pisma Ministerstwa WRiOP z 12 i 26 VI 1928 r. S. Bańnik, *Dzieje pedagogiki...*, s. 423; R. Dutkowska *Studium Pedagogiczne...*, s. 461–463.

²⁰ *Tamże*, s. 462.

²¹ Arch. UJ, syg. SP 43: pismo dyrektora studium z 26 V 1928 r., pismo Ministerstwa WRiOP z 20 VIII 1928 r.

gwałtownie obniżyła się frekwencja — do ok. 20% stanu przedwojennego. Ponadto, mimo wysiłków samego W. Heinricha oraz jego zastępcy Zenona Klemensiewicza, od 1947 r. ograniczono wymiar zajęć z przedmiotów dydaktycznych do 2 godzin tygodniowo, co w sposób zasadniczy naruszało koncepcję programu studium²². Studium zlikwidowano pod koniec roku akad. 1951/52 w następstwie zmian organizacyjnych i programowych przeprowadzonych na wszystkich kierunkach wywodzących się lub związanych z Wydziałem Humanistycznym i Wydziałem Matematyczno-Przyrodniczym. Reformę prowadzono w oparciu o ustawę z 15 XII 1951 r. a jedynym z jej elementów było wprowadzenie obowiązkowych przedmiotów studiów zw. *elementy nauk pedagogicznych*, obejmujących: wiadomości z zakresu pedagogiki, psychologii, historii oświaty i szkolnictwa, metodykę nauczania poszczególnych przedmiotów oraz praktykę szkolną²³.

Nawiązując do tradycji Studium Pedagogicznego, działającego w uniwersytecie w latach 1921–1952, rektor Andrzej Pelczar, na podstawie uchwały Senatu Akademickiego z 26 VI 1991 r., rozporządzeniem z 16 lipca t.r., powołał do życia Studium Pedagogiczne jako jednostkę pozawydziałową kształcąca kwalifikowanych nauczycieli dla potrzeb szkolnictwa polskiego. Studium Pedagogiczne rozpoczęło swoją działalność naukowo-dydaktyczną 1 X 1991 r.²⁴

I. 2. Kancelaria i opis zespołu

Kancelaria Studium Pedagogicznego stanowiła początkowo i samodzielną sekcję dziekanatu Wydziału Filozoficznego. Od 5 VII 1921 r. działała ona przy dyrekcji studium, pozostając przez cały czas pod opieką H. Wójcińskiego. Niezależnie od pełnienia obowiązków sekretarza wydziału, prowadził on, za osobnym wynagrodzeniem z funduszy taks egzaminacyjnych, kancelarię Studium Pedagogicznego oraz załatwiał sprawy prezydium obydwu komisji egzaminacyjnych dla nauczycieli szkół średnich²⁵. Administracja studium to nieskomplikowane czynności manipulacyjne takie jak; ewidencja wpisów i egzaminów, rozliczanie dotacji Ministerstwa WRiOP i opłat studenckich, rejestracja korespondencji w dzienniku podawczym (o przeciętnym wpływie ok. 40 pism rocznie), ekspedycja i prowadzenie registratury utrzymywanej poza seriami aktowymi (karty wpisowe studentów, protokoły egzaminacyjne) w układzie numerycz-

²² Arch. UJ, syg. WHm 44: memoriał Rady Wydziału Humanistycznego do Ministerstwa Oświaty z 23 I 1948 r.; *Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego za lata akademickie 1945–1955/56*, oprac. J. Zieliński, Kraków 1971, s. 77–79

²³ Arch. UJ, syg. SP 4: pismo dyrektora studium Z. Klemensiewicza z 16 VI 1952 r. do dziekana Wydziału Filozoficzno-Społecznego o zakończeniu działalności studium z dniem 30 VI 1952 r., zob. również: *Spisy wykładów UJ*, Kraków 1953/54 i dalsze

²⁴ Szerzej na ten temat zob. D. Kowalczyk, A. Adamiec, *Studium Pedagogiczne Uniwersytetu Jagiellońskiego 1921–1995*, [w:] *Tradycja i wyzwanie. Uroczysta sesja naukowa, Acta Universitatis Jagellonicae*, R. 12: 1995, nr 11, s. 4–6. Od 1993 r. wychodzi *Informator Studium Pedagogicznego*.

²⁵ Arch. UJ, syg. S II 620: akta H. Wójcińskiego.

no-chronologicznym. W latach 1928–1933 H. Wójciński pełnił jednocześnie obowiązki sekretarza Dwuletniego Kursu Pedagogicznego, dla którego stworzono odrębną registraturę, z własnym dziennikiem podawczym i osobną dokumentacją stypendystów. Sprawy o charakterze merytorycznym (programy i plany zajęć, korespondencja urzędowa z uniwersytetem, ministerstwem i wykładowcami) załatwiał dyrektor studium, przy pomocy członków komisji lub asystentów kierowanej przez siebie katedry. Osobliwością w pracy kancelarii Studium Pedagogicznego było ujednoczenie procedury egzaminów składanych przed Państwową Komisją dla Nauczycieli Szkół Średnich, która wydawała jednocześnie świadectwa ukończenia studium oraz dyplomy nauczyciela szkół średnich.

W 1945 r., w związku z dalszą unifikacją przepisów egzaminacyjnych, utworzono wspólny sekretariat Dyrekcji Studium Pedagogicznego i Komisji Egzaminów Państwowych na Nauczycieli Szkół Średnich (od 1948 r. z osobnym personelem biurowym), utrzymując bez większych zmian system kancelaryjny z okresu międzywojennego²⁶. Wreszcie na rok przed likwidacją studium (1951) agendy kancelaryjne przejął ponownie dziekanat Wydziału Humanistycznego, załatwiając nieliczne już w tym okresie sprawy egzaminacyjne i budżetowe.

Trwałym śladem prac kancelarii Studium Pedagogicznego było uporządkowanie, prawdopodobnie około 1952 r., narosłej od 1922 r. registratury aktowej, którą podzielono na 33 następujące grupy spraw: gospodarcze, budowlane, lokalowe, finansowe, a także według kategorii akt: świadectwa, karty wpisowe, dokumenty stypendystów, lub według organizacji wewnętrznej studium: Poradnia Pedologiczna, oświata dorosłych itp. Akta przekazano do zbiorów Archiwum UJ 24 IX 1953 r.²⁷ Opisany wyżej układ akt przyjęto za podstawę wewnętrznej systematyzacji materiałów zespołu, dokonując jedynie scalenia niektórych wiązek, korektury tytułów oraz niezbędnych przesunięć fascykułów zgodnie z ogólnym schematem inwentarza.

Na zawartość uformowanego w ten sposób zespołu składa się produkcja aktowa dwóch formalnie niezależnych od siebie kancelarii: Studium Pedagogicznego (41 pozycji inwentarzowych z lat 1919–1952), wliczając w to niewielką grupę projektów organizacyjnych i programowych z lat 1919–1921 oraz akta kancelarii dwuletniego Kursu Pedagogicznego (7 pozycji inwentarzowych), działającego w obrębie studium, ale na innych zasadach ustrojowych (1928–1933). Obie części zespołu zajmują 1,55 mb; przy tym brak jest np. kart wpisowych sporządzonych dla dziekanatu w latach akad. 1924/25–1934/35 i 1936/37.

Drobne uzupełnienia do ogólnej charakterystyki działalności Studium Pedagogicznego wnieść mogą akta Senatu (syg.: S II 893 i S III 67), Wydziału Filozoficznego i Wydziału Humanistycznego (syg.: WF II 183 i WHm 43) oraz spuścizna W. Heinricha (syg. D XXVI) i Naukowego Towarzystwa Pedagogicznego (syg. D L).

²⁶ Arch. UJ, syg. S III 67: pismo sekretariatu studium do rektora z 8 I 1951 r.

²⁷ Arch. UJ, syg. ARch. II, Księga akcesyjna, s. 83.